

Handläggare
Susanna Minnhagen

TJÄNSTESKRIVELSE

Datum
2020-04-29

Ärendebeteckning
VMN 2020/0007

Vatten- och miljönämnden

Remiss av Stärkt lokalt åtgärdsarbete - att nå målet Ingen övergödning (SOU 2020:10)

Förslag till beslut

Vatten- och miljönämnden föreslår att kommunstyrelsen antar serviceförvaltningen yttrande som sitt och översänder det som Kalmar kommuns svar på betänkande SOU 2020:10 till Miljödepartementet.

Bakgrund

Kalmar kommun har den 24 april 2020 ombetts lämna synpunkter på betänkande SOU 2020:10. Kalmar kommun har beviljats anstånd att lämna svar till Miljödepartementet senast 7 sept. Ärendet behandlas av Vatten- och miljönämnden 10 juni, Samhällsbyggnadsnämnden 18 aug och Kommunstyrelsen den 1 sept.

Kalmar kommun är klassat som nitratkänsligt område, det vill säga tillhör de delar av Sverige där fler åtgärder behöver genomföras för att stoppa läckage av övergödande ämnen till vattendrag. En stor del av vattenförekomsterna i kommunen, inklusive Kalmarsund, uppnår inte god status med avseende på övergödning. Utredningen bygger på, och beskriver, erfarenhet som har rapporterats från flera kommuner och aktörer (inte minst från Kalmar län och Kalmarsundskommissionen): Att drivkraften att genomföra åtgärder mot övergödning blir större när åtgärderna, som huvudsakligen har lokala effekter, initieras, beslutas och utförs av lokala aktörer. Förslagen handlar om hur man med nya lagförslag, styrmedel, uppdrag till kommunerna och inrättande av samordnartjänster kan stärka det lokala åtgärdsarbetet. En komplett lista på alla utredningens förslag, som på något sätt berör kommuner, finns med i som bilaga. De förslag från utredningen som inte berör kommuner har utelämnats från denna sammanfattning.

Betänkandet i sin helhet finns på regeringens hemsida.

Sammanfattning av utredningens förslag

Kommunledningskontoret Hållbarhet och strategi
Adress , | Besök
Tel 0480-45 00 00 vx | Fax Klicka här för att ange
text. | sara.gripstrand@kalmar.se

Kalmar kommun
WWW.KALMAR.SE

Utredningen har lagt fram stort antal förslag som berör olika områden. De förslag som närmast berör kommuner är de där kommuner har listats som en utav flera kostnadsbärare, nämligen:

- Nytt etappmål om enskilda avlopp utrustade med godkänd reningsteknik
- Framtagande av kommunala åtgärdsplaner för övergödningsrelaterade insatser.
- Samordningsfunktion mot övergödning
- Områden för odling av blå fånggrödor ska anges i kommunala översiktsplaner

Utredningen lyfter fram ett antal idéer och förslag hur arbetet mot övergödning ska finansieras. Detta berör den avvägning mellan samhällets olika intressen som sker genom politiska beslut på kommunal nivå. Även flertalet andra förslag och slutsatser berör på olika sätt kommunernas tjänsteutövning. Ett av de absolut viktigaste medel som utredningen lyfter fram för att stärka det lokala åtgärdsarbetet är att ha ett strategiskt arbete *på kommunerna* i de delar av Sverige där övergödning är ett problem. Förslagen kan delas in i följande kategorier: Nya etappmål i miljömålssystemet gällande enskilda avlopp, minskad användning av mineralgödsel samt ökning i anläggandet av våtmarker. Undantag från strandskydd och biotopskydd för våtmarker som anläggs i syfte att minska övergödning. Samordning och lokalt åtgärdsarbete. Bättre förutsättning för odling av s.k. "Blå fånggrödor" (musslor, alger, sjöpunng). Stöd till näringsuppdrag från havet och andra s.k. kompensationsåtgärder, samt Finansiering och uppföljning. Under synpunkter nedan kommenteras de förslag för vilka Kalmar kommun har något att tillägga. Siffrorna hänvisar till vilka förslag som kommenteras, enl. Bilaga.

Yttrande

Kalmar kommun ställer sig i allt väsentligt bakom utredningens förslag. Kommunen har sedan 2007 och bildandet av Kalmarsundskommissionen samordnat sitt lokala miljöarbete helt i enlighet med den här förslagna modellen, och håller med om flertalet av de slutsatser som utredningen har kommit fram till. Vi tycker att den politiska diskussionen kring styrmedel, finansiering och avvägning mellan olika intressen är viktig och hoppas att denna utredning kan leda till nya vägar att finansiera åtgärder eller kompensera för utsläpp som idag inte åtgärdas. Tex då ansvaret är oklart, det blir orimligt höga kostnader eller konflikt med andra mål som tex livsmedelsförsörjningen.

-1 och 2: Kalmar kommun har genom Kalmarsundskommissionen länge förespråkat kommunala åtgärdsplaner mot övergödning och betonat vikten av att ha anställda åtgärds-samordningsfunktioner på kommunerna. Arbetsätt, hur tjänsterna finansieras och delas upp kan variera, men målet med dessa tjänster måste vara att genomföra *konkreta åtgärder* i samarbete med markägare och andra aktörer. Finansieringen måste ske på ett sätt som säkerställer kontinuitet i arbetet.

-4 och 5: Förslagen om att införa undantag från strand- och biotopskydd i miljöbalken för våtmarker som anläggs med syfte att minska övergödning är bra. Att skydda något som inte finns från början är tveksamt och riskerar dessutom få motsatt effekt. Vi har sett att risken för ökad myndighetsnärvaro och att i

framtiden inte längre kunna göra vad man vill på sin egen mark avskräcker vissa markägare från att göra åtgärder.

-6: Att undanta alg- och sjöpungsodlingar från kravet på miljötillstånd är lämpligt då musselodlingar redan är undantagna och dessa odlingar dessutom bidrar till att ta upp näringsämnen.

-7: Vad gäller förslaget att kustnära kommuner ska ange vilka vattenområden som är lämpliga för odling av blå fånggrödor i översiktsplanen, vet vi att detta kräver en specialkunskap kring vattnens lämplighet och konflikter med andra intressen. Det behövs därför en tydlig ”lathund” eller stödfunktion på tex Jordbruksverket som hjälper kommunala planerare få tag på rätt verktyg och kunskap för att kunna utföra denna planering.

-8: Vi välkomnar förslagen för bättre uppföljning av åtgärder inom LOVA, men vi vill framföra att kommunerna inte själva kan svara för att det blir väl utförd, långtids-uppföljning inom ramen för våra projekt då det saknas både tid men framför allt kompetens. Kvalitativ uppföljning kräver mer centrala aktörer typ SLU, SMHI och andra forskningsinstitut som jobbar på uppdrag av Länsstyrelserna eller Vattenmyndigheterna.

-10 och 13: Vi ser positivt på förslaget att utreda och inrätta ett system för ekologisk kompensation för näringsläckage. Visst ska utsläpp så långt det går åtgärdas vid källan, men en nuvarande fastlåsning vid principer leder tyvärr till att vissa utsläpp inte kan åtgärdas alls, samtidigt som många möjliga åtgärder saknar finansiering. Vi ser samtidigt att det finns viss problematik kring kompensationsåtgärder. Handläggningen kan bli svår med långa processer och det finns frågetecken kring hur och vem som sedan ska följa upp att kompensationsåtgärden får den effekt som avses. Handläggare på kommun eller länsstyrelse i sådana här ärenden lär behöva central hjälp för att kunna göra bra bedömningar. Det framgår ej i beskrivningen om man tänkt att kompensationen måste ske inom samma vattenförekomst? Att fråga det kravet hade varit väldigt önskvärt för tex odling av blå fånggröda, då plats där utsläppet sker sällan är samma plats som har optimala förutsättningar för tex musselodling.

-12: Bra, vi har erfarenhet av att hästägare tycker att dagens bestämmelser är otydliga.

-13: Det är rätt väg att gå med resultatbaserat stöd till upptag av näring från havet. Om stödet ska beräknas utifrån någon typ av modellering, som anges i förslaget, är det dock viktigt att man inte ålägger en enskild näringsidkare eller kommun att själv behöva ta fram modellen. För samtliga förslag som gäller upptag av näring från havet och andra kompensationsåtgärder gäller att det vid uppstart och uppföljning kommer krävas tillämpad forskning. Vi ser gärna att man ökar incitamenten för universitet och forskningsinstitut att ägna sig åt denna typ av tillämpad forskning som ger direkt nytta för samhället.

Synpunkter på etappmålen:

-14: Vi tror oss kunna genomföra etappmålet att åtgärda alla för kust- och sjö- nära enskilda avlopp till och med 2030.

-15: Biogassatsningar är en viktig nyckel för bättre gödselhantering och att minska användandet av mineralgödsel.

-16: Vi ser positivt på utredningens förslag att arealen våtmarker ska öka till 2030 så att det motsvarar behovet som pekas ut inom vattenförvaltningen. Förslaget om förenklat förfarande kopplat till omprövning och avveckling av markavvattningsföretag är viktigt för att nå våtmarks-målet. För att minska intressekonflikten mellan våtmarksanläggande och kustnära jordbruk föreslår vi att man även lyfter fram bevattningsdammar som möjlig övergödningsåtgärd.

Synpunkter på förslag av förändring av finansiering:

- 17: Vi är tveksamma till att inför en obligatorisk tillsynsavgift. Det är eventuellt inte så effektivt för att uppnå ökad tillsynsverksamhet. Vi ligger idag på ca 50 % avgiftsfinansiering vilket är ungefär snittet i landet.
- 19: Det bör vara möjligt för en aktör att finansiera åtgärder på en annan plats än vid utsläppskällan som ekologisk kompensation. Dock är det viktigt att definiera vad, var och hur. Vi håller med om att dyra åtgärder bör undvikas och att det skulle bidra såväl till kostnadseffektivitet som till finansieringsmöjligheter för lokala initiativ om man kunde avskaffa vissa absoluta krav som tex det om att utsläppet måste åtgärdas vid källan.
- 20 och 21: Gällande förslagen om kompensationsbetalning som alternativ till att åtgärda enskilt avlopp eller utsläpp från hästgårdar: Vi ser inte hur detta skulle kunna genomföras. Det är svårt ur ett rättssäkerhetsperspektiv med kompensationsåtgärder för enskilda. Vems blir ansvaret om kompensationsåtgärden aldrig genomförs eller inte har den effekt som avsetts?
- 22: Vi tycker det är bra att utredningen vill göra det möjligt för reningsverk kompensera med andra åtgärder och på annan plats för att öka kostnadseffektiviteten, när de sista reningsstegen för ett ARV blir orimligt dyra. Vårt förslag är att pengar från ARV ska kunna användas för att bekosta återvinning av avloppsvatten för bevattning i lantbruk. Det har visats i utredningar att återvinning av avloppsvatten minskar utsläpp totalt sätt, men det finns i dagsläget ingen lösning för hur storskalig återanvändning och vattenmagasin, ledningssystem mm för detta ska finansieras.

Susanna Minnhagen
Kustmiljöprojektledare

Bilaga
Förslag till åtgärder som berör kommuner